

הַלְבוּת יוֹם מִזְבֵּן סִימָן תְּצוּ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לו]
או נָפַל לָיִם⁴³].

43) והוא הדין אם חלק מן התערובת פרש מהתערובת ואין צריך לדרון עליו, כגון שנמכר לנכרי וכדו', כתב הפתחי תשובה (יר"ד סי' קי"ט) שתולים לומר שהאיסור הוא זה שנמכר והשאר מותר.

[משנ"ב ס"ק לט]

וּמְנִי דְאִיקָא שׁוֹבְכִים פְּתוּךְ תְּמָשִׁים אָמְהָ⁴⁴].

44) ואם הזמין שחורים ונמצא לבנים או להיפך, שדאי הגיעו היונים מעלמא, כתב הצ"ח (ביצה י, ב ד"ה משנה) שאף ביום חול אסורים משום גזל, אלא אם כן השובכים שמסביב שייכים לו אלא שלא הזמינם, או ששובכים של הפקר.

והוא הדין אם השובכים שמסביב שייכים לנכרי, כתב שם, שלמרות שכל דבר שהוא של נכרי אינו צריך הכנה כמבואר ברמ"א לעיל (סי' שי"ב), ואינו אסור משום מוקצה, מ"מ יש לאוסרו משום גזל, שאף גזל הנכרי אסור מן התורה [וראה בש"ך (ח"מ סי' שנט ס"ק ב) שיש הסוברים שאין איסורו אלא מדרבנן].

[שעה"צ ס"ק טו]

[קָחְבוּ סָסִים לְפָנֵי הַתֵּן⁴⁵ וכי, וְצִרִיף עֵינָי⁴⁶].

45) כוונתו שאפשר לטעות בדבריהם, שדוקא בדרך שלפני השובר אסור, שמבואר בגמרא (ביצה יא, א) וברש"י שם (י, ב ד"ה בדרך) שכיון שדרך זה נמצאות בקביעות גם יונים מעלמא מלבד היונים שבקן, אם כן כשמצא יונים בדרך זה לפני הקן שהזמין, תולים לומר שיונים אלו הן מעלמא משום שהם הרוב, אבל אם מצא את היונים בדרך שלפני הקן ששם לא נמצאות בקביעות יונים מעלמא, תולים לומר שיונים אלו הן מאותו הקן שהזמין, אף שיש רוב יונים מעלמא, והרי להלכה ירוב וקרוב הלך אחר הרוב ויש לאוסרן אף באופן זה.

46) ולכאורה אפשר ליישב כוונתו, שאין צריך לומר שאם מצא יונים על המדף שלפני הקן [או השובר] שיש לאוסרן, משום שתולים לומר שיונים אלו הן מעלמא, הן משום קרוב והן משום רוב, אלא אפילו כשאין מדף לפני הקן [או השובר] ואין שם מקום מנוח ליונים מעלמא אלא רק ליונים של השובר, ומצא את היונים מחוץ לקן, תולים לומר שיונים אלו הן מעלמא אף שאינן קרובות לשובר זה [שהרי אין להן מדף לפני השובר לנוח עליהן] היונים של השובר קרובות למקום זה, ומשום שרוב וקרוב הילך אחר הרוב' (הגרש"ב וולדנברג).

[משנ"ב ס"ק מז]

שְׁהָרִי קָטְנִים הֵם שְׂאֵינִים פּוֹרְחִין⁴⁷].

47) אבל אם הם גדולים ומחוסרי צידה, כתב לעיל (סי' שי"ט) יב) שהם מוקצה לכל הדעות אף על פי שהם של נכרי, ואסורים לישראל ביום טוב. ומטעם זה, כתב לקמן (סי' תקטו ס"ק ג) שאסורים לישראל אפילו אם צד אותם הנכרי עבור עצמו ואחר כך נמלך להביאם לישראל. ואם צד אותם הנכרי עבור הישראל הריהם אסורים מטעם נוסף, כדון כל מלאכה האסורה שעשה נכרי בשביל ישראל שאסור לכל ישראל [אף מי שלא נעשה עבורו], גיירה שמה יאמר לו לעשות את המלאכה עבורו, ואז אסורים אפילו במוצאי יום טוב עד בכדי שיעשו, כמבואר בשו"ע לקמן (סי' תקטו ס"א) ובמשנ"ב שם (ס"ק ג).

[משנ"ב ס"ק מט]

וְלִהְיֶיט עַל-קַל-פְּנִים מְתָרִים⁴⁸ וכי, שְׂרֹב פְּקָמֹת קְשָׁרוֹת⁴⁹].

48) ובטעם ההיתר להפשיט ביום טוב בהמה שאינה טריפה, כתב הערוך השלחן (סכ"ה) שכיון שאי אפשר להגיע לבשר בלא להפשיט את העור, אם כן הפשטת העור גם היא בכלל אוכל נפש.

49) ואף שמיעוט בהמות טריפות הוא מיעוט המצוי, ומשום כך אסור לאכול את הבהמה קודם בדיקה, ביאר הרעק"א (הגהות על מג"א ס"ק יח), שאין לאסור להפשיט קודם בדיקה משום חשש זה, שהרי מן התורה מותר ההפשט לפי שסומכים על הרוב, ומשום החשש למיעוט המצוי אין לאסור את ההפשט אלא מדרבנן, וכל שאין איסורו אלא מדרבנן היתירו ביום טוב מטעם שמה ימנע מלשחוט את הבהמה כדי שלא יפסיד את עורה, ויתבטל על ידי כך משמחת יום טוב (כדלהלן במשגיב (ס"ק ג)), וכן ביאר הפמ"ג (א"א ס"ק יח).

ולפי זה אם נשחטה הבהמה מערב יום טוב שלא לצורך יום טוב, או אם דחה פנאי להפשיט את עורה מערב יום טוב, כתב הרעק"א (שם) שיתכן שאסור להפשיטה קודם בדיקה.

[שעה"צ ס"ק טז]

[צ"ן סִימָן תְּצוּ קָעִיף הֵן⁵⁰].

50) לענין עוף שנדרס בגלים ויש לחוש שמה נתרסקו איבריו, שמותר לשוחטו ביום טוב, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק מח) משום שהיתה לו מתחילה חזקת כשרות, שהרי רוב בהמות ועופות כשרים הם, ולפיכך מעמידים אותו בחזקת היתר. עוד כתב שם (ס"ק מט), שהוא הדין בשאר ספק טריפה, וכן במקום שמצויות בהמות טריפות כמו בהמות כשרות, ומשום שמעמידים אותה בחזקת היתר, שרוב בהמות ועופות שבעולם כשרים הם, אמנם סיים שם, שלמעשה הכריעו האחרונים שבאופנים הנ"ל אסור לשחוט בהמה או עוף ביום טוב [וראה שם פרטי דינים בזה].

הלכות יום טוב סימן תצו

קן

באר הגולה

ק שם כפשוטו ר שם
 כפשוטו ש שם
 כפשוטו דף יא
 ת הרשעה ה' השוכה
 א טור, וכן כתב רמב"ם
 והנה פתח ב' בשם
 הקפדים

(לו) בקנים המבדלים במחצה (לה) ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים, (לט) אסורים, אלא-אס-כפן מפנין: יג (מ) זמן שלשה ומצא שנים, מתרים (ואפילו היו מקשרים ביחד, (מא) מנתחי מדרב"י (י"ב): יד זמן בתוך הקן (מב) ומצא לפני הקן אסורים, ואם אין (י) (מג) סיביותיהם קן אחר הרי אלו (מד) מתרים; "והני מלי במדרין, (מה) אבל אם הם מפריחין, אסורים; (מו) ואפילו יש קן אחר בתוך חמשים אמה, אם הוא בקרן-זוית שאינו יכול לראותו מקן זה, בין שאינם מפריחין אלא מדרין, משום דכל היכא דמדדה ולא הדר חזי לקגה לא מדדה: (ואם הנמין תוף הקן ומצא על פתח הקן, מתרים: ט"ז האינו-יהודי שהביא דורון לישאל ביום-טוב בני-יונה קטנים משוככות יוש לו בעיר, (מז) בין שאין צריכים צידה, (מח) מתרים: ט"ז אהשוחט בהמה ביום-טוב, טוב לו שלא יבדק (מט) עד שיפשיט, שאם תמצא

באר היטב

כשאר היה נעוף, שכל מה שאסור דאורייתא אין חלוק בין שבת ליום-טוב, וכתב רש"י: יד' שמים יברר מע"ט, ויאמר זה היה אני נוטל, וכשאי-צ' לאכלו אסור לצידו, עמ"א וט"ז: (י) סיביותיהם. פי' בתוך חמשים אמה:

ביונים פורחים, מ"ט דעת הרא"ש והטור וש"ע כו', לכן צריך לבחור המדרין ואין פורחים או לקשר אותם מע"ט נאז מועיל הנותן; ובענין שפירח א' מהם הביא דברי הר"ן והקשה ע"י, אף בזה שהיה החמת האסורה אמרינן דהשניה אינה בכלל ספק כלל, ולכן לדעת הפוסקים המתירים זמן כפוסקים גם לפי דבריהם יש מקום להקל גם בזה, ע"ש:

משנה ברורה

הוא מודה דאפילו הניחם מקשרין ומצאן מתרין לא מתוקנין ריעותא, ואמרין דנתקו קשייתם, אבל פשה (סה) אחרונים מסכימים לדברי הג"ה בכל גוני: יד (מב) ומצא לפני הקן. פורש, דרף כל השוככין להיות (סו) מעט מדף העליה בולט מחוץ המחצה החיצונה של קן (מא) ושם היונים יוצאין לשאף אורו ונחין שם ונתרין לקן, ואר"ל-רב דאשכחניהו לפני הקן שרגילין לצאת בו, במינן דלא אשכחניהו בדוכתיהו, חלישין דלמא הני דאמין אלו והני מעלמא אתו, מהשוככין שסביבות שוכך זה: (מג) סיביותיהם. הניו בתוך חמשים אמה, שדרקם לדדות עד שעור זה, ובדלקמה: (מד) מתרים. דודאי אלו הן שהזמין בתוך הקן ובאו לפניו: (מה) אבל אם הם מפריחים וכי'. ומיני בהם מפריחים קצת, (מו) דאם יבולין לפרח כראוי אין בהם דין זמון כלל שהרי אסורים בצידה, ובדלעיל בסעיף ט, ואפילו הכי חלישין שיפירוהו אפילו לחוץ מחמשים אמה: (מו) ואפילו יש וכי'. רוצה לומר, ובמדרין גופא ויש קן סיביותם בתוך חמשים אמה, אין לאסור אלא בשהשוכך אחר עומד בישר נגד שוכך זה: טז (מז) בין שאין צריכים צידה. שהרי בטנים הם שאינם פורחים, ובדלעיל בסעיף ט: (מח) מתרים. אף למי שהביאם, דשל ישראל בכהה גונא אין אסורם רק משום שלא הנימנם ואקצי דעתה מהם ערב-יום-טוב, והכא שהם של נכרי, הנכרי לא אקצי דעתה מהם וממילא מוכנים הם לכל. ואם הביאם הנכרי (סא) מחוץ לתחום, אסורין למי שהביא ומתרין לאחר, ובדלקמן סימן תקטו סעיף ה: טז (מט) עד שיפשיט. ולהפשיט על-כל-פנים מתרים (מ"ט) שרוב בהמות כשרותם)

מצא אצלן שלישי אינו מקשר, אין לאסור השנים, ואמרין בודאי הן הם שהכנינו זה שאינו מקשר הוא דאיתי מעלמא. עוד כתבו, דאין האחד אוסר פלם רק באם היו פלם בפנינו, (נט) הא אם נאכל אחד מהם או נפל לאסור, שכן אינו בעולם, מתרים השאר, דאמרין אסורא נפל או נאכל, וצ"ל-פי האפנים המבארים ביונה-דעה סימן קי סעיף ז, וכן שם בהג"ה: (לו) בקנים המבדלים וכי'. דרף כל שוככין עשויין (ס) עליות עליות הרבה וכל עליה יש בה מחצות הרבה, אבל זמן שחורים ולבנים קנן אחד ומצאן שלא במקומן, מתרין, דהני ודאי אתהפוכי אתהפך: (לח) ומצא שחורים במקום וכי'. ובמשבח להו בדוכתיהו שהניחם, (סא) אף-על-פי שיש עוד הרבה לבנים בשוכך או שחורים שלא הזמין, לא חלישין שמה אתהפוכי אתהפך: (לט) אסורין. דבזמן שנים ומצא וכי', בודאי על-כל-פנים חד איתי מעלמא, ובזמן שחורים וכי' גם כן חלישין דהני שהזמין פרחו והני אחריו ניהו דאיתו מעלמא. (סב) ומיני דאיכא שוככים בתוך חמשים אמה (מ"א) או שהיונים יבולין לפרח קצת, דאי לא הני מוטב לנו לומר דאתהפוכי אתהפך משאמר דמעלמא איתי, וכמו שכתב המחבר בסעיף יד: יג (מ) זמן שלשה ומצא שנים וכי'. דלא מתוקנין ריעותא, ואמרין דהשנים הן הם שהכנינו רק אחת אלא לעלמא: (מא) מנתחי מהדרין. שדרף בעל-חיים להתפרק ולהנתק מקשרתם, ואמרין שהשלישי נתפרק מהם ואזל לעלמא, (מב) והוא הדין אם מצא גם השנים שמתרים מקשרתם, דשרי גם-כן מטעם זה. והנה הרב ט"ז חולק אדיון זה, ולדבריו (מג) כל שלא מצא כפי שהניחן, אמרין הני שהזמין אלו לעלמא ונהוהו אחריו ניהוהו, בהזמין שנים ומצא שנים, גם

שער הציון

(נט) מגן-אברהם ואלהי רבה וזמיר-מה והגר"ו. וכתב המגן-אברהם, דאר"ל-רב דבסוגיא אמרין 'מהו-נפשך אי אחריו ניהוהו, לא אמרין כן אלא אלפא ורבנן גבי שני כסיון, אמנם רבני אמרין חד איתי מעלמא, והוא כפרוש הפ"ח בסוגיא, והקדמים הרש"ב"א בחדישי פפרוש זה. ועין באור ודע מה שהביא בזה בשם הר"י הרצ"ה, ומשמע גם-כן לראויה דהוא זורע נקט טעם זה על-פי: (ס) אור ודע: (סא) מאיר. ואינו מבאיר היטב אם יוצא קצתם בתוך חורים אחרים או אפילו בחור אחת, כל שהזמין אותם השחורים שבעד זה ומצאם כן לא חלישין לאתהפוכי. ומכ"כ משמע דבגבול זה אסור, עין מה שכתב פירוש דברי רש"י, ואף שהפירוש חדש דעתה פירושו וכדבריו מבאר באסת"ת-קגים, אכן על דינו לא חלק בהדיא, וצריך עיון: (סב) אחרונים: (סג) פרי תרש וש"א: (ד) וכתב אלהי רבה שכן נוטה דעת ים של שלמה ופרישה, וכן נוטה המאמר-מדרי: (סה) פרי תרש וזמיר-משה והגר"ו בשם הלבוש וש"י וחקי-יעקב בסיון תלט: (סז) רש"י ואור ודע ומאירי ונאין זה דף דאמר בא"י. דשם הדף הוא לפני השוכך והכא הוא לפני הקן, וכן מוכח ברש"י ובמאירי, וממא קצת, שהמחבר והאחרונים סתמו וכתבו סתם לפני הקן (מ"א). וראיתי בצבוחת-הקדש שהעתיק גם-כן כפי פירוש רש"י, אלא שלשונו צריך עיון, שכתב: זמן לפני הקן ומצא בדרך שלפני הקן העשוי לנית בו יוני השוכך, או אפילו שלא בדרך אלא שמצאן חוץ לקן, אסורים, עד כאן לשונו. והנה מה שכתב זמן לפני הקן טעות-סופר הוא לראויה, וצריך לומר זמן בתוך הקן, אף גם סוף דבריו מקשים, ואדרבה, הכי הני לה לומר: ומצאן חוץ לקן או אפילו שלא בחוץ אלא שמצאן בדרך, נמי אסורין, אם לא דכתבו על דף שלפני השוכך, ומפל מקום אינו נחא, דאפילו הכי בחוץ לגמרי מסתברא יותר לאסור, וצריך עיון (מ"א): (סז) כן מבאר מדברי הרש"ב"א והרא"ה והר"ן בסוגיא, וכמו שכתבנו לעיל בסעיף ט, וכן כתבו האחרונים כאן, ודלא כש"י: (סח) תשובת רש"ב"א חלק ד סימן מז: (סט) אחרונים. ואם כבר נולד בה ספק טרפה, אם מטר להפשיט עד שישאל למוה-הורגא אם פשה היא, עין במאמר-מרכ"ל שהזכיר מן הפ"ח, שמתר, והוא מקפפך בזה, ועין סימן תחצ סעיף ק"ס)

הלכות יום טוב סימן תצו תצח

טרפה (ג) לא יהא רשאי להפשטה: יז *אם נמצאת טרפה (נא) *אסור לטלטלה, (נב) אכל מתר (ט) למכרה לאינו יהודי פדון שהתירו מכירה לישראל, שלא ישקל ולא יזכיר סכום דמים, ואם אינו מאמינו יקח מפגנו משכון:

ב שם לדעת הר"ף שפסק ביום טוב כרבי יהודה במקצה וכבהמה בריאה אורי ועין בסיון תחית ביה"ע

תצח דיגי שחייטה ביום טוב, ובו כ' סעיפים:

א (א) אין מראין ספין להקם ביום טוב (ב) לראות אם הוא ראוי לשחט בו, (ג) *שמא תהיה פגומה ויאמר לו אסור לשחט בה מפני פגומתה, *וילך ויחדנה במשחת. יתקם (ד) שראה ספין לעצמו,

באר היטב

(ט) למכרה. וכתב הלבוש סימן תק דבמקום שאין מנקה מטר למכר האחרים לא"י בדרך זה, דא"כ לא יחשבו בהמות ל"ט, עכ"ל. וכתב המ"א: ונ"ל דאם יש לשקרו עד אחר "ט שלא יקריח אסור למכר לא"י טרפה או אחרים, ואם נשחטה מע"ט בכל עתן אסור כמ"ש סימן תצט, א"כ נשחטה סמוך ל"ט שלא היה אפשר למכר קדם י"ט, ע"ש:

משנה ברורה

הן: (ג) לא יהא רשאי להפשטה. שגרי היא מלאכה שלא לצורך אכילה וכן עוף שנטרפה בפשיטה, אסור למרס הנוצות. ואפלו להפשט (ע) בדרך שאינו אסור אלא משום שבות (ע"א) גם כן אסור. ולא שרינן לה משום טעמא דקמא ממנע ולא שחייט ויתבטל משמחת יום טוב, וכמו שהיה דתצ"ט סעיף ג'61, שגרי אפשר לה להפשט קדם בדיקה⁶⁵: יז (נא) אסור לטלטלה. ואפלו עומדת בחמה וחסרת, אסור להניחה במקום צל. ולא התירו זה משום שמא ממנע ולא שחייט, (ע"ב) פינן שיוכל לשחטה במקום צל או להעמידה שם (ע"ג) על-פל פנים קדם הבדיקה. (ע"ד) ויש שכתבו, והלכה לא חששו לשמא ממנע ולא שחייט, דמשום שמא ימצא טרפה לא ממנע, דלא שכיחא בטפות⁶⁴. (ע"ה) ומשום זה יש שכתבו, דהאיך נא דמחמירין בטרפות הנאה בכמה חמרות, שכיחי טרפות ושפיר איכא למחש שמא ימנע ולא שחייט כשלא נתיר לו על-פל פנים להצניע הטרפה במקום מצנע שלא יתקלקל, ועל-כן יש להתיר בזמן הזה להצניע, רק בארץ ותרגולין דליכא בהו טרפות הראה⁶⁵ (ע"ו) מאקמינן אדינא ואסוריה בטלמול. וכך לו הוא לשיטת המחבר דמקצה אסור ביום טוב, ובדלעיל בסימן תצח, אכל ליש-אומרים שהביא הרמ"א שם דמקצה שרי, גם בעניניו שרי, בן קתבו (ע"ז) כמה פוסקים. (ע"ח) ויש מהן שסוברין דבהמה שנטרפה הוי נולד⁶⁶, דמעקרא הוה תזנא לאכילת אדם והשתא עומדת היא לאכילת כלבים, ואם כן גם ליש-אומרים אסור, שגרי פתב שם בהג"ה דמחמירין בגולד: (נב) אכל מתר וכו'. וכתבו האחרונים דהוא הדין בבמה כשנה, מקום שאין מנקה

באר הלקה

ביום טוב רק בערב יום טוב, ואם כן הרי הם מוגנים פלם על-ידי קשיה זו, עין שם שדברי מגמגמים קצת, אכל כן נראה פננתו, וכן העתיק הר"ז לדינא, אכן בפרי חדש מבאר דבר זה לאסור, וכן בחמ"ד משה פתב גם כן שאין לסמך על זה לדינא: * אם נמצאת טרפה. ומירי בשלא היתה מסגנת, דבמסקנת אפלו לשיטת המחבר אין בה מקצה, כמבאר בסיון תחית סעיף ו. עין שם: * אסור לטלטלה. פתב הג"ז: הבורק בהמה ביום טוב יבדקה במקום שיהא אפשר להניחה שם אם תהיה טרפה, לפי שאסור לטלטלה משתמצא טרפה במקום זה למקום אחר, וכן חכם המורה הנראה בדבר שיהא אסור לטלטלו אם אסור, לא יורה עד שניחיהו מקדם במקום המיוחד לו. כי אחר שראינו: הנה אסור לטלטלו⁶⁷, עד כאן לשונו, והוא מסוגיא דשבת קנ"ז בעבדא דלוי, עין שם: וגם הרשב"א בצבוחת הקדש העתיק זה וזה לשונו: נראה שאין רואין הטרפה אלא במקום שאם תמצא טרפה לא יהא צריך להיזהר ממקומה, אלא שלא יאחיר ראייתה לאחד מהראשונים שחששו לדבר זה, עד כאן לשונו. ומצאתי בעל-פה שכתב דבדין הרשב"א וכתב דאפשר היה סבירא להו למהו ראשונים דמקצה מטר ביום טוב. ודבריו מקשים, דהלא פתב שלא ראה לאחד מהראשונים, והלא יש כמה ראשונים שסבירא להו דמקצה ביום טוב אסור? ולעניית דעתי אפשר לומר, דנאו שכתבו כמה ספקות בדברי טרפות ומחמירין מספק ועל-ידיה שכיחי טרפות, ואי אסור לטלטל אחר-כך? ומנע מלשחט, ונכסרת רש"י⁶⁸:

* שמא תהיה פגומה וכו'. וזה טעמו של הרמב"ם על דין זה, ויש עוד ג' טעמים⁶⁹, עין ביה"ע דסוף פ"ח, ונקט טעם זה, שהסכימו עמו הפוסקים ונרמבו⁷⁰, ונקמא מנה מזה, דלעמא דנא, בלמן הנה שאין צורך להראות הספין להקם אלא פל אחר בודק לעצמו גם כן אסור, מה שאין כן אידוך טעמים, וכמו שכתב הרמ"א בבאורו, ולפיכך בשעת הדחק מקל הרמ"א בלבו ביום טוב, דאז אנו סומכין על זה הפוסקים: * וילך ויחדנה וכו' וכן נקמם בספין ביום טוב אם לומר לעצמי ששחיינה, צריך עיין פריימג"ם, עין שם שפתב דבמקום

לנקה האחרים, (ע"ט) מטר למכרו לנכרי בדרך המבאר כאן. וכל זה אם חושש שמא יקרו ויתקלקל עד אחר יום טוב, אכל אם אפשר לו לשמרו לא שרינן מכירה ביום טוב, בין בטרפה ובין באחרים; ואפלו בחושש שיעסיריא לא שרינן אלא-אם-כן שחטה ביום טוב או בערב יום טוב (פ) סמוך לערב, שלא היה לו שהות למכר קדם יום טוב, הא אם היה לו שהות אסור בכל גווי:

א (א) אין מראין וכו'.⁷¹ אפלו (א) אם כבר בדיק השבט לעצמו בערב יום טוב ונמצאת יפה⁷²: (ב) לראות וכו'. כמו שהיה המנהג בזמן חכמי הש"ס להראות הספין אחר בדיקתו להקם⁷³ מפני כבודו⁷⁴: (ג) *שמא תהיה פגומה וכו'. ובדיעבד (ג) אם הראה לו ונמצאת יפה, מתר לשחט בה: (ד) שראה ספין לעצמו. הנינו בביתו (ג) ביום טוב כדי לשחט בה⁷⁵. ועין בפרי חדש שמצדד דאפלו לכתחלה יכול החכם לראות ספינו של עצמו כדי להשאילה לאחרים; והטעם שהתירו להחכם, דלגבה ליכא למיחש שמא ישחיינה, דיועד שאסור להשחיתו.

שער הציון

(ט) בגון להפשט את העור פתיחות⁶³, שפסיד להעור ואינו אלא מקלקל, וברוש רש"י, או כמו שכתב בשבלי לטקט סימן רנ"ג בשם רבנו אפרים, שפשיט אותה שלא בדרך דהניו בקין או בקנה: (ע"א) אילה רבה ופרי חדש, דלא כפשיטתו הב"ח: (ע"ב) אחרונים: (ע"ג) פל-בו: (ע"ד) רש"ל, וכתבו המנהג אברהם: (ע"ה) מגן אברהם בשם רש"ל. ועין באליה רבה שפסק על זה, וכן בשלחן ערושטיים פסק לאסור. והג"ז ועוד איהא אחרונים העתיקו דברי רש"ל להלכה: (ע"ו) וכתב בחמ"ד משה, האזנות שמלעייטין אותם ושכיח בהו טרפות הושט כדודע, שפיר איכא גם בהו טעמא דממנע ולא שחייט אם אסור לו לטלטל להצניע: (ע"ז) עין בטור ביה"ע ומה שכתב דלרבונו תם שרי מקצה ביום טוב אכל נולד אסור, והכא פתב דלרבונו תם שרי בטלמול, שמע מהו דסבירא לה דנה לא מקרינ נולד, וכן פתב מגן אברהם ורש"א בעניניו, וכן פתב גם המנהג אברהם בסיון תחית, ואפלו היתה בראה ונכמו שפסק השלחן-ערוך בסיון שבו סעיף ז', עין שם בסעיף-קטן ח: (ע"ח) הג"ז. ועין באגוסטוס אחרון שלו שהצריך בזה, וכן פתב גם בסיון תחית, עין שם. ועין באליה רבה סימן תצט סעיף קטן ז' ובשבלי לטקט בסיון רמח: (ע"ט) ואלה רבה הוסיף עוד, דאפלו בשר פשר מטר למכר לנכרי אם אין מוצא למכר לישראל, ומטעם דאי לא-כן ממנע ולא שחייט, עין שם: (פ) מגן אברהם. ואף דבסיון תצט מסתפק בזה, דבריו שכתבן עקר [אחרונים]: (פ) חדושי רבי עקיבא איגר ופשט: (פ) עין ביה"ע דסוף פ"ח, ובנודא נטל לטמן במלתא דרבוני דהקל: (א) אליה רבה:

הַלְבוֹת יוֹם טוֹב סִימָן תַּצוּ תַצַּח

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק ג]

ההיא דתצ"ט סעיף 61⁵¹, שְׁהָרִי אֶפְשָׁר לָהּ לְהַפְשִׁיט קָדָם בְּדִיקָה⁵².
51 שם כתב השו"ע, שהתירו כמה דברים בטיפול בעור הבהמה שאינם אסורים אלא מדרבנן [כגון לשטוח את העור במקום דריסת רגלי אדם, למרות שהעור מתעבד קצת על ידי כרן]. הוא מן הטעם שאם יאסרו אותם עליו ימנע מלשחוט מחשש שיפסיד את העור, ויבוא להימנע משמחת יום טוב.

52 וכן לענין מי ששחט בהמה מערב יום טוב, והפשיט את עורה ביום טוב, כתב לקמן (סי' תצט ס"ק ו') שאסור לו לשטוחו במקום דריסת רגלי אדם כדי שעל ידי הדריסה יתעבד העור קצת ולא יפסד [וכן אסורים שאר עניני טיפול בעור הבהמה שאין בהם אלא איסור מדרבנן, כמבואר שם]. כיון שאין לחוש שאם נאסור עליו לשטוחו וכדו' ביום טוב שימנע משום כך מלשחטה בערב יום טוב, שהרי יכול להפשיטה מערב יום טוב.

ולפי זה אם שחט בערב יום טוב אך לא היתה לו שהות להפשיט את העור מערב יום טוב, כתב שם, שמותר לו לשטוחו ביום טוב במקום דריסת רגלי אדם.

[שעה צ"ט ס"ק ע]

בגון להפשיט את העור בַּחֲתִיכוֹת⁵³.
53 ושיעור החתיכות, כתב המחצה"ש (ס"ק יח ד"ה ועיין בשבת) שהוא כשאין בכל חתיכה וחתיכה כדי לצור משקולת קטנה שמשקלה שקל, ולדעת רש"י יש לשער לפי המשקולת הקטנה שבאותה המדינה.

[משנב ס"ק נא]

לא ממנע, דלא שְׁכִיחָא טְרַפּוֹת⁵⁴ וכו', רק בְּאֲזוּזִין וְתַרְנּוּלִין דְּלִיקָא בְּהוּ טְרַפּוֹת הֲרָאָה⁵⁵ וכו', דְּבִקְמָה שְׁנַטְרָפָה תָּרִי נוֹלְדָה⁵⁶.
54 והקשה הרעק"א (הגהות על מג"א ס"ק יח), שלבאורה לפי דבריו לא מובן מדוע מותר להפשיט את הבהמה קודם בדיקה, שהרי כיון שמדרבנן אסור לאכול קודם בדיקה מחשש למיעוט המצוי שימצא טריפה, אם כן יש לאסור מדרבנן להפשיט את העור, ולא התירו את ההפשט קודם בדיקה אלא משום דלמא מימנע ולא שחיט וכנ"ל.

55 בביאור כוונתו כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' רה ד"ה סי' תצו), שאין מצוי טריפות בריאות של עופות, אבל פשוט שאף בעופות יש דין טריפה בריאה. וסיים שם, שכל זה אינו אלא בזמנם, אבל בזמנינו מצוי הרבה שיש טריפות בריאות של עופות.
56 וכן כתב בביה"ל לקמן (סי' תקיח ס"ו ד"ה אע"פ) לענין בהמה שנתבללה ביום טוב. והחזו"א כתב (ארו"ח סי' מג ס"ק י ו-יב), שהן בהמה שנתבללה והן בהמה שנטרפה אין להחשיבן כנולד, כיון שדרך תשמישן הוא להמיתן, וכשמתו אין כאן פנים חדשות.

[ביה"ל ד"ה אסור]

כי אַתְּ שְׁאָסֵר יָתָא אֶסוּר לְטַלְטֵל⁵⁷ כו', וְאֵי נָאֶסֶר לְטַלְטֵל אַחֲרֵיךָ יִפְנֵעַ מִלְשָׁחַט, וְכִסְרֵי רִשְׁי⁵⁸.
57 ולענין מי שיש לו שאלה על תבשיל אם חמץ הוא אם לא, ומוליכו למורה הוראה ואסור, והתבשיל עדיין בידו, כתב בביה"ל לעיל (סי' תמו ס"א ד"ה שלא) שדנו בזה האחרונים האם הוא יכול לטלטלו ולזרוקו בבית הכסא, או שצריך תיכף להשליכו מידו [וראה משנ"ב לקמן (סי' תקו ס"ק כט) ולעיל (סי' שח ס"ק יג, וסי' שלט ס"ק יט)]. ואם לא אסור המורה הוראה אלא משום חומרא, דעת הגר"ש אלישיב (שלמי יהודה פ"ח הע"ג) שמותר לטלטלו כדי לזרוקו [וראה בחק יעקב סי' תמו ס"ק ד].

58 וטעם נוסף להתיר, כתב בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ת ח"ג סי' לג) שכיון שאם נאסור לטלטל את הטריפה עד מוצאי יום טוב הרי תסריח ביום טוב ויהיה מותר לטלטלה מדין גרף של רעי' [כמבואר בשו"ע לעיל סי' שח סל"ד]. משום כך מותר לטלטלה מיד, ומה שמבואר בגמרא (שבת קנו, ב) שלוי לא ענה על שאלות של טריפה ביום טוב אלא על יד האשפה, מדובר בבהמה שבה מצוי טריפות, ומשום כך אסור להביאה לביתו, על סמך שאחר כך יטלטלנה מדין גרף של רעי', שהרי מבואר בשו"ע שם (סל"ו) שאין עושים גרף של רעי' לכתחילה, אבל בעופות שבהם לא מצוי טריפות, מותר להביאם לביתו, ואם תמצא בהם טריפה יטלטלם מדין גרף של רעי'.

סימן תצח

דיני שְׁחִיטָה בְּיוֹם טוֹב

[משנב ס"ק א]

אֵין מְרַאֲיִן וְכוּ'¹. אֶפְלוּ אִם כָּבֵד בְּדֵק הַשְּׁבָח לְעַצְמוֹ בְּעֶרְבֵי-יוֹם טוֹב וְנִמְצְאָת זָקָה².

1 ומה שמותר לטלטל את הסכין ואינו נחשב למוקצה מחמת חסרון כיס, אף שודאי שמקפידים עליו שלא להשתמש בו אלא לצורך שחיטה [ונפסק בשו"ע לעיל (סי' שח ס"א) שסכין של שחיטה הוא מוקצה מחמת חסרון כיס], ביאר הגר"ש אויערבך (שש"כ פ"כ הע' ג) שביום טוב כיון שמותר לשחוט הרי הסכין הוא כלי שמלאכתו להיתר, ולכן אין לאוסרו מחמת חסרון כיס, וכמו כוס של זהב שאינה אסורה מחמת חסרון כיס כיון שמלאכתה להיתר [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שח ס"ג)]. והוסיף, שאמנם בחידושי המאירי (ביצה כח, ב ד"ה שפוד שצולין) כתב ששפוד נחשב ביום טוב כלי שמלאכתו לאיסור כיון שבשבת אסור לצלות, ולכן אסור לטלטלו מחמתה לצל [ולדבריו גם סכין שחיטה יחשב כלי שמלאכתו לאיסור], אך תמה על דבריו שאם כן גם יהיה אסור לטלטל ביום טוב נר או קדירה רק לצורך גופם או מקומם ולא מחמתה לצל.

2 והטעם לכך, שגם לאחר שבדק את הסכין ונמצאת יפה, יש חשש שזאת בבדיקה נוספת תימצא הסכין פגומה, וכמו שכתב השו"ע (יו"ד סי' יח סי"ז) שפעמים יבדוק אדם פעמיים שלש ולא ירגיש בפגימה דקה, ואחר כך ימצאנה כי הכין לבו באחרונה, ובחינת חוש המישוש כפי כוונת הלב.

[משנב ס"ק ב]

כְּמוֹ שֶׁהָיָה הַמְּנַהֵג בְּנֵמֶן חֲכָמֵי הַשֵּׁס״ל הֲרָאוֹת הַסְּפִין אַחַר בְּדִיקָתוֹ לְחֶכֶם³ מְפָנֵי כְּבוֹדוֹ⁴.

3 ואפילו שוחט שבקי בבדיקת הסכין, כתב רש"י (חולין ט, א ד"ה כדי ביקור) שהמנהג שיראה לחכם את סכינו.

4 ומה שדוקא במצוה זו נהגו להראות לחכם ולא בשאר מצוות כגון עשיית ציצית ותפילין, הביא המגיד משנה (פ"א מהל' שחיטה הכ"ו) את דברי הראב"ד, שכיון שצריך לפנות את המחשבה היטב בשעת הבדיקה כדי שירגיש בפגימה, שהרי אנו רואים שפעמים יבדוק האדם את הסכין ולא ימצאנה פגומה ויחזור אחר כך ויבדוק וימצאנה פגומה, ואין זה כי אם מחמת רוע לב שפנה לדברים אחרים, ומפני שצריך עיון גדול והוי כמו הוראה, חששו לזה משום כבודו של חכם. וביאר המגיד משנה, שכונתו שבסכין יש שתי